

Leen Raats

DE SCHADE BEPERKEN

Roman met soundtrack

Auteur: Leen Raats, www.leenraats.com
Uitgever: Schrijfbureau Teksttype, www.teksttype.be
Coverillustratie: Amber Delahaye, www.amberdelahaye.com
Foto achterflap: Jo Cuenen
Vormgeving: Luc Schreurs, luc.schreurs@telenet.be
ISBN: 9789464000504
D/2020/Leen Raats, uitgever

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de auteur.

© 2020

*You get drunk every night
you can't get drunk on life
shouting at the world you'll never change
but it's what's inside you've got to rearrange*

*These weeds have grown where the sun once shown
and I can feel it
this space between us*

Deze keer zou ze niet terugkrabbelen. Wil Heerenveen maakte haar rode sportfiets zorgvuldig vast met een dik kettingslot. Alsof iemand het in zijn hoofd zou halen om hier een fiets te stelen.

Camerabewaking. Wet van 21 maart 2007, waarschuwde een bord aan de ingang van het hypermoderne gebouw. Wil haalde een hand door haar haren en trok de kraag van haar hemd recht. Ze moest dit doen. Voor Elke en voor zichzelf.

Haar schoenen tikten luid op de steriel ogende tegels van de inkomhal. De onthaalbediende, een man met grijs haar en dunne lippen, keek haar zwijgend aan.

‘Goedendag, ik kom voor Elke Jansen.’

‘Vrouwenvleugel?’

‘Ik neem aan van wel. Het is tenslotte een vrouw.’

Hij keek haar emotioneel aan. ‘Identiteitskaart?’

Ze staarde naar de muur terwijl hij op zijn toetsenbord tokkelde.

‘U dient uw badge op een goed zichtbare plaats op uw kledij te bevestigen. Uw identiteitskaart kan u na uw bezoek ophalen. Heeft u iets bij om aan de gedetineerde te overhandigen?’

‘Neen.’ Had ze iets moeten meenemen voor Elke? Wil spelde de badge op haar houthakkershemd.

‘U kan uw tas in de lockers aan de overkant opbergen.’

Ze wachtte tot de onthaalbediende nog iets zou zeggen, maar hij wendde zich tot iemand die achter haar stond. Het was een grote man met een getaande huidskleur, die haar vanonder zijn borstelige wenkbrauwen met droevige ogen aankeek. Hij had een Tupperware-dooz bij. Hij volgde haar blik. ‘Briwat, gebak met amandelen. Mijn vrouw is er gek op. Het zijn de kleine dingen die je het meest mist, hier.’

‘Je komt je vrouw bezoeken?’ vroeg Wil toen ze aan de lockers stonden. Het deed haar denken aan de kastjes waarin ze haar jas opborg wanneer ze naar een optreden in de Antwerpse concertzaal Trix ging.

Hij knikte kort maar vastberaden. ‘Elke dag. Op zaterdag kom ik met de jongens. Die mogen maar één keer per week komen. Dit is geen plek voor kinderen. Maar ze moeten hun moeder toch zien.’ Hij spelde zijn badge op zijn T-shirt. ‘Je gsm mag niet mee binnen,’ zei hij toen Wil haar smartphone in haar achterzak stopte.

Met enige tegenzin legde ze haar gsm in de locker.

Ze hoopte vurig dat de metaaldetector niet zou afgaan. Uiteraard gebeurde dat wel. De cipier wees naar haar navel. Wil volgde zijn bik. Het duurde een paar tellen voor het tot haar doordrong dat hij naar haar riem wees. Ze deed haar riem uit en stapte opnieuw door de metaaldetector. Het verbaasde haar niet eens dat het ding opnieuw afging. De portier wees naar de vloer. Wil hopte op een been om haar rode Dr. Martens uit te doen. Er zat een groot gat in haar rechtersok. Haar kleine teen was gedeeltelijk zichtbaar. Zo te zien was het een tijdje geleden dat ze haar teennagels nog had geknipt.

‘Je eerste keer?’ vroeg de man van het amandelgebak toen Wil op de vloer zat om haar schoenen weer aan te

doen.

‘Valt het zo hard op?’

Hij lachte vreugdeloos. ‘Mijn naam is Farid. Voor wie ben jij hier?’

‘Een vriendin. En ik heet Wil.’

Ze liepen door een lege gang. Betonnen vloer, kale muren met smalle, verticale ramen. Daglicht was hier een schaars gegeven. Wil onderdrukte de neiging om de man te vragen waarom en voor hoe lang zijn vrouw hier zat. In een soort wachtruimte namen ze plaats op een lelijke, gele bank. Er zaten al een paar mensen naar hun schoenen te staren. Wil volgde hun voorbeeld. Een lange, blonde lok viel voor haar ogen. Nijdig veegde ze hem achter haar oor.

‘Het went wel,’ zei Farid.

Een cipier opende een deur. Gedwee liep Wil achter de anderen aan. De bezoekerszaal deed haar denken aan de refter van een middelbare school, maar dan met camera’s aan het plafond. Ze mochten niet kiezen waar ze gingen zitten, maar kregen een tafel toegewezen.

Op internet had ze foto’s gevonden van de rest van het gebouw. Het was nog geen vijftien jaar oud en ontworpen door een gerenommeerd architectenbureau. Wil had lang naar een foto van een cel gestaard. Een bed met een lelijk, bruin laken. Een bureau met een stoel, een wastafel met een spiegel boven en een kleerkast. Hard neonlicht en een raam dat je slechts gedeeltelijk kon openen. Uiteraard met tralies voor. Het idee dat Elke de komende maanden in zo’n kamer moest doorbrengen, had haar kippenvel bezorgd.

Een tiental vrouwelijke gedetineerden kwam de bezoekerszaal binnen. Elke droeg een spijkerbroek en haar versleten T-shirt van Anthrax, een van haar favoriete metalbands. Wil was erbij geweest toen ze dat T-shirt meer dan tien jaar geleden kocht, in een winkeltje niet ver van de Antwerpse Groenplaats. Elkes zwarte haar oogde vettig en ze leek wat afgevallen, maar verder zag ze er goed uit. Ze bleef even achter de stoel tegenover Wil staan voor ze ging zitten.

‘Je ziet er goed uit.’

Elke staaarde naar het tafelblad.

‘Je hebt je eigen kleding aan, zie ik.’

‘Wat had je dan verwacht? Zo’n oranje pak?’

‘Eigenlijk wel. En een ketting met een metalen bal aan je voet.’

Nu glimlachte Elke ook. ‘Het is hier Guantanamo niet.’

Aan de tafel links van hen zat Farid tegenover een vrouw met kroezelig, zwart haar. Ze glimlachte naar hem terwijl hij schijnbaar argeloos over koetjes en kalfjes praatte. Zelf zei ze niet veel, maar er viel waarschijnlijk ook niet veel nieuws te melden.

‘Hoe gaat het met je?’

Elke keek haar nog steeds niet aan. ‘Geweldig. Ik heb me nooit beter gevoeld.’

Wil keek naar haar handen. Het was eraan te zien dat de zomer voorbij was: haar knokkels waren rood en vertoonden al kleine kloofjes. ‘Ik kan me niet voorstellen hoe het is om hier te zitten.’

‘Dat kan je inderdaad niet.’

‘Moet je je cel met andere vrouwen delen?’

‘Nee.’

‘Da’s wel goed, dat je een cel voor jezelf hebt. Maar wel

eenzaam, neem ik aan.'

Elke haalde haar schouders op.

'Wat doe je zoal de hele dag?'

'Sporten. En ik help in de wasserij. Ik lees ook veel.'

Wil kon zich niet herinneren dat ze Elke ooit een boek had zien lezen. 'Wat lees je dan?'

'Wat er in de boekmobiel zit. Vooral stationsromantjes en thrillers met een vreselijk voorspelbaar plot. En kookboeken. Vraag me niet waarom ze ons kookboeken geven.'

'Zal ik volgende keer wat boeken voor je meenemen?'

Nu keek Elke op. Haar groene ogen glansden. 'Kom je nog terug?'

Er schemerde iets kwetsbaar door in haar stem. Even had Wil het gevoel dat er een kind tegenover haar zat. Ze slikte een krop door. Het had haar vijf dagen gekost om haar moed bij elkaar te rapen. Twee keer was ze tot aan de gevangenis gereden. Daar was ze blijven staan, haar fiets aan de hand. Ze had het niet gekund. Naar binnen gaan, in de buik van dat kille gebouw, waar mensen de dagen aftellen op kale muren. Elke onder ogen komen.

'Natuurlijk kom ik terug. Zal ik iets lekkers meenemen? Het eten is hier vast vreselijk.'

'Dat valt wel mee.'

Het werd stil. Wil probeerde om haar blik te peilen, maar Elke wendde haar ogen weer af.

'Het is vast beter dan de macaroni van Liesbeth!'

Elke reageerde niet. Waarom begon Wil ook over hun kotgenote? Dat was verdomme tien jaar geleden. Liesbeth was een vreselijke kok, maar wanneer ze dronken thuiskwamen, was ze meestal de enige die nog de moed kon opbrengen om iets eetbaars te fabriceren en daar

waren ze haar maar al te vaak dankbaar om geweest. Dronken zijn is de beste saus. Wanhopig zocht Wil naar de juiste woorden. Ze keek naar de rode en witte strepen op de vloer. Ze vormden een wirwar, een kluwen. Net als haar gedachten. Al vijftien jaar voerden zij en Elke ellenlange conversaties over de meest absurde onderwerpen. Urenlang konden ze met elkaar praten en filosoferen, in dronken of in nuchtere toestand. Maar vandaag stond er een muur tussen hen in. Wil schoof haar stoel wat verder bij de tafel vandaan. De poten schraaptten luid over de vloer. ‘Je moeder zal wel balen dat ze haar handtas in een kastje moet achterlaten. Om van die metaaldetector nog maar te zwijgen.’

‘Vast.’

‘Heeft ze er niets van gezegd?’

Elke wreef over haar wang. Een vertrouwd gebaar. ‘Ze is nog niet langs geweest.’

‘Oh.’

‘Ik hoef haar ook niet te zien.’

‘En Grace?’

Er sloop iets donker in Elkes blik. ‘Ik heb twee keer met Grace gebeld, maar ik heb haar gevraagd om niet langs te komen. Dit is geen plek voor haar en ik wil niet dat ze me zo ziet.’

Het drong met een schok tot Wil door dat zij waarschijnlijk de eerste was die Elke bezocht. ‘Sorry dat ik niet eerder ben langsgekomen.’

‘Geeft niet.’

‘Het spijt me, Elke. Van alles.’

Elkes mond vormde een dunne streep. ‘Je mag een paar van mijn geschiedenisboeken meenemen, als je terugkomt.’

Het viel Wil op dat ze *als* zei, en niet *wanneer*. ‘Geschiedenisboeken?’

‘In de witte kast in de logeerkamer. Vooral die over het Oude Egypte.’

‘Ik wist niet dat je daarin geïnteresseerd was.’

‘Natuurlijk wel.’

Wil had echt geen idee. Ze hadden het nooit over geschiedenis gehad. ‘Ik ga straks naar je huis en breng de boeken morgen mee. En ik zal de brievenbus leegmaken en de planten water geven. Dat kan ik wel een paar keer per week doen.’

‘Bedankt.’

Wil wilde *graag gedaan* zeggen, maar ze kreeg het niet over haar lippen. Ze had niets gedaan waarvoor Elke haar dankbaar diende te zijn. Integendeel.

Jarenlang had Wil zichzelf wijsgemaakt dat haar vriendschap met Elke onverwoestbaar was, maar de afgelopen maanden was ze tot een onthutsend inzicht gekomen: iedere vriendschap is voorwaardelijk. Natuurlijk maken we onszelf graag wijs dat dat niet zo is. Dat er mensen zijn die van ons houden en dat altijd zullen blijven doen – ondanks onze gebreken, wat we ook doen. Nog hardnekiger is de illusie dat wij zelf in staat zijn om onvoorwaardelijke liefde te schenken. We willen heel graag geloven dat we perfect evenwichtige superwezens zijn die op een haast boeddhistische manier door het leven gaan, liefde verspreidend als heerlijk geurende bloemblaadjes, die we uitstrooien over iedereen die ons pad kruist. De waarheid is dat je zelfs de sterkste liefde of vriendschap kan breken. Dat er soms dingen gezegd en gedaan worden die blijven nazinderen, die barsten veroorzaken. Barsten

die je niet kan herstellen. Soms rest je slechts één ding: de schade zoveel mogelijk beperken.

Aan de lockers kwam ze Farid weer tegen. ‘Het lijkt me een lieve, jouw vrouw.’

‘Dat is ze ook. De liefste vrouw die ik ken. Een fantastische moeder ook. Binnen elf maanden komt ze vrij.’ Hij deed een niet zo verdienstelijke poging om opgewekt te klinken.

Ze liepen naar buiten. ‘Mijn fiets staat hier,’ gebaarde Wil. Ze aarzelde of ze Farid nog een fijne dag zou wensen. Het leek zo misplaatst.

‘Veilige thuisrit,’ zei hij.

‘Jij ook.’

Ze keek naar zijn lichtjes gebogen rug tot hij tussen de auto’s verdween.

*I'm feeling that I'm sober
even though I'm drinking
I can't get any lower
still I feel I'm sinking*

De voortuinen van de Schoolstraat zagen er onberispelijk uit. Wil kon zich niet anders herinneren. Het geluid van grasmaaiers was een van de meest vertrouwde geluiden uit haar jeugd en de manier waarop haar moeder wekelijks elk sprietje onkruid verwijderde, had veel weg van een dwangneurose.

Het duurde een hele poos voor Magda's hoofd in de deuropening verscheen. Ze keek Wil verbaasd aan. 'Wat brengt jou hier?'

'Mag ik even binnenkomen?'

'Natuurlijk,' zei Magda op een toon die suggereerde dat ze liever had dat Wil niet binnenkwam.

Ze verdween naar de keuken om thee te zetten. De klok op de schoorsteenmantel tikte hoorbaar. Wil had altijd al een hekel aan die luid tikkende klok gehad.

Tik.

Weer een seconde van je leven voorbij.

Tik.

'Ik heb haar gisteren bezocht.'

Magda schonk thee in met een hand die zichtbaar beefde. 'Koekje?'

'Nee, dank je.' Het rommelde in Wils maag. Ze had nog niet veel gegeten vandaag.

Het werd even stil. Wil keek om zich heen. Ze was al

jaren niet meer in deze woonkamer geweest. De kinderfoto van Elke, die altijd op de kast had gestaan, was vervangen door een kinderfoto van Grace. Verder was er niets veranderd.

‘Ze zag er goed uit.’

‘Echt?’

‘Een beetje mager en bleek, dat wel. Maar verder goed.’ Wil schraapte haar keel. ‘Ik denk wel dat ze eenzaam is, daarbinnen.’

Eenzaamheid. Dat was het enige dat Magda en haar dochter met elkaar gemeen hadden, dacht Wil.

‘Ze heeft geen celgenoten.’

‘Dat is goed. Ik dacht dat ze met meerdere vrouwen een cel zouden delen, zoals je op de tv ziet.’

‘Het is niet zoals op tv.’

‘Nee, he?’

‘Nee.’ Wil slurpte van haar thee, die nog te warm was. Ze staaarde naar Magda’s groene blouse. Het leek wel alsof ze altijd pastelkleuren droeg. ‘Elke zei me dat ze niet wil dat Grace op bezoek komt.’

Magda keek haar geschrokken aan. ‘Wil Grace dat dan?’

‘Ik denk het wel.’

‘Dat is toch absurd. Een gevangenis is geen plek voor een kind. Ik bel vanavond naar haar vader. Hij mag het niet toelaten.’

‘Grace is veertien. Ze is geen kind meer.’

Magda kneep haar ogen tot spleetjes. Ze had dezelfde groene ogen als haar dochter, maar dan zonder de pretlichtjes. ‘Nog thee?’

Wil bedankte vriendelijk.

Ze aarzelde op de oprit van het huis langs dat van Elkes moeder. Eigenlijk had ze hier helemaal geen zin in. Niet vandaag. Ze wilde zich net omdraaien, toen de voordeur openging.

‘Blijf je daar staan tot Sint-Juttemis? Kom binnen, het is ijskoud.’

Wil haalde een doos koekjes uit de kast terwijl haar moeder koffiezette. Haar moeder had de gebloemde keukenschort aan die ze bijna altijd droeg als ze thuis was. Ze was dan ook altijd aan het koken, opruimen of kuisen. De radio stond aan, maar zo stil dat je hem nauwelijks hoorde. Dat was iets dat Wil altijd enorm ergerde.

‘Zag ik je nu bij Magda buitenkomen?’

‘Is dat een nieuwe broodmachine?’ Wil wist dat het een nieuwe broodmachine was. Daar hadden ze het bij haar vorige bezoek al uitvoerig over gehad.

‘Wat deed je bij Magda?’

Wil haalde twee mokken uit de buffetkast in de woonkamer. Voor zichzelf koos ze de koffietas met het opschrift *voor de liefste mama*. Ze had die mok gekocht toen ze tien was. Ze had haar moeder er nooit uit zien drinken. ‘Haar vertellen dat ik bij Elke op bezoek ben geweest.’

‘Waarom?’

‘Omdat ze haar nog niet is gaan bezoeken.’

‘Dat kan ik me voorstellen.’

Wil nipte van haar koffie. ‘Zou je mij dan niet bezoeken, als ik in de gevangenis zou zitten?’

‘Geen haar op mijn hoofd dat eraan denkt om daar ook maar één voet binnen te zetten.’

Wil stopte snel een koekje in haar mond. Het had geen zin om ruzie te maken over een fictief scenario.

Gelukkig was het onderwerp alweer afgesloten wat

haar moeder betrof. Ze kon urenlang over banale zaken praten, maar danste om heikele onderwerpen heen alsof het brandende vuren waren. ‘Haal je mijn bril even? Die ligt in mijn werkkamer.’

Wil was er na vijftien jaar nog steeds niet aan gewend dat haar moeder naar haar oude slaapkamer verwees als haar werkkamer. Ze was nog geen maand het huis uit geweest, of haar moeder had de kamer al heringericht.

Ze vond haar moeders bril op een tafeltje langs de naaimachine. Zo te zien werkte ze aan een nieuwe jurk die ze nooit zou dragen. Op de muren zag je nog de gaatjes van de gekleurde duimspijkers waarmee de puberende Wil haar posters ophing. Boven haar bed hing jarenlang een poster van Soundgarden. Wil wist nog goed hoe ze die band had leren kennen.

Het was eind jaren negentig en het zou nog twee jaar duren voor ze haar ouderlijk huis voorgoed achter zich zou laten. Exact twee jaar, want ze werd die dag zestien, al was er niets dat daarop wees. Geen verjaardagkaartjes, geen cadeaus, geen taart, geen telefoontje uit Rotterdam.

Het enige geluid aan de ontbijttafel kwam van de koffiezet, die dringend ontkalkt moest worden. Haar moeder kauwde mechanisch op een deels aangebakken tosti. Wil werkte een kom Chocopops naar binnen.

‘Ga je na school nog even langs de winkel?’ riep haar moeder voor ze de voordeur achter zich toetrok.

Haar moeder was niet kwaad op haar. Ze was haar verjaardag gewoon vergeten. Ze had veel aan haar hoofd.

Dus gaf Wil zichzelf een verjaardagscadeautje: een schoolvrije donderdag. Urenlang liep ze doelloos door de stad, at een ijsje en hing rond in de enige cd-winkel

die zo dom was om de cd's daadwerkelijk in de doosjes te laten zitten. Het was daar dat ze 'Badmotorfinger' in een zak van haar kakigroene, oversized jas liet glijden. Soundgarden. Ze had over die band gelezen in OOR, een Nederlands rocktijdschrift dat ze elke maand verslond. Die avond lag ze op haar bed, speelde de cd drie keer na elkaar en besloot dat elke tekst over haar ging.